

nemirno sèm ter tje tekajo in se pogosto s tipavnicami ližejo. Ena, ki je tudi nekoliko večja memo drugih, ima posebno veliko opraviti; vedno šviga od ene do druge in jih pregleduje, kot general svoje vojake, preden jih pelje v ogenj.

Zdaj se vzdigne črna truma, straže odprejo vrata na široko in kot hudournik se vsuje četa po mravljišču. Le malo, kar jih je pri babicah za postrežbo in pri vratih za stražo neobhodno potrebno, je ostalo domá, druge so se vse vzdignile. Zunaj zleze ona velika mravlja na eno bilko in od ondot pregleda še enkrat svojo armado, potem jo pelje navzdol v gozdič.

(Konec sledi.)

Ali tudi Slovenci imajo obhajati tisučletni spomin apostolske delavnosti sv. Kyrila in Metoda?

Spisal Davorin Terstenjak.

V časopisih smo brali, da se severni Slovani pripravljajo, tisučletni spomin na apostolsko delavnost sv. Kyrila in Metoda slavno obhajati. Ker je ta zgodba v zgodovini dušnega razvitja slovanstva neskončno važna, in ker tudi mi Slovenci smo, akoravno mala, tako vendar čerstva betva Slovanstva, je tedaj vredno preiskavati: ali tudi Slovenci imajo vzrok slavne tisučletne svečavnosti v čast sv. Kyrila in Metoda se vdeležiti?

Slovenci so se s sv. katoliško véro že v apostolskih časih soznali, vendar ni še se bila v oni dóbi tako ukoreninila, da bi se reči smelo: popolnoma spreobrnitev Slovincov h kersanstvu spada v apostolske čase, ker delavnost kersanskih misionarjev one dóbe je obsegala večidel polatincene mesta in tergovišča s sredstvom latinskega jezika; med narod po seliščih — naj so bile stale v ravninah ali v planinah — se sv. kersanska véra za vès čas rimskega vladarstva čez Norikum nikdar ni bila popolnoma razprosterla (glej Muchar „Römisch. Norik.“ II, 266 itd.).

Po padu rimskega cesarstva so zemlje, v katerih Slovenci prebivajo, postale pozorišča kervavih bojov, in v tej dóbi se je seme sv. kersanske vére vsejano po sv. Fortunatu in Hermagoru, čeravno ne celó zadušilo, tako vendar se hudo popačilo. Divji Atila je od leta 443—454 razsajal po vseh straneh starega Norika, razderl Petov, Celejo, Akvilejo in druge mesta — sedeže kersanstva. Ni se torej čuditi, da še paganizem v slovenski zemlji nahajamo do osmega stoletja, in da še le nemškim misionarjem je ugodilo, ga popolnoma iztrebiti.

Ko je terpelo preseljevanje narodov (Völkerwanderung), rimska cerkev tudi ni mogla dosti za uzderževanje kersanske vére takraj planin storiti; — lahko toraj zapopadamo, kako je bilo mogoče, da v oni dóbi se je krivoverstvo Arianisma v Noriku ukorenilo — posebno v cerkvi petovski in celjski. Brez dvombe se je pritépel iz Sirmia.

Sicer ni nobeden se preseljevajočih narodov imel stanovitnega sedeža v Noriku, vendar bojne čete Rimljanov, ktere so skoz Norikum na panonsko mejo hodile; dalje obilne posadke paganskih rimskih vojsakov v norenskih mestih so bile izprvo bolj zaderžaj, kakor pa podpora kersanstva.

Rekel sem, da ni nobeden preseljevajočih se narodov germanskih imel stanovitnega sedeža v Noriku — domovini Slovincov; hočem tedaj, ker se se v šolskih bukvah zmiraj uči, da so na Krajnskem, Koroškem in Štirskem nekđaj germanski narodi stanovali, to reč natanjše razjasniti.

(Dalje sledi.)

Jezikoslovni pomenki.

Čakavci po Vuku z ozirom na Kekavce, ki izgovarjajo l na koncu besed.

Spisal J. Kobe.

(Konec.)

„Bilo bi od velike koristi, ko bi se v čakavskem narečju vse zbralo, kar ni serbsko. Onda bi se soditi móglo, ktere teh razlik se slagajo z narečjem njih zapadnih sosedov Kranjcev, ktere so same njihove, in te s katerim slovanskim narečjem se slagajo. Poleg tega bi pa mi dobili veliko čistejših besed, ki se danas med nami ne govorijo.“

Ravno tako bi tudi hasnila severnim Kekavcom taka zbirka besed pri južnih Kekavcih: severni so jako revni, južni pa bogati. Kako lepo pravijo ti: „ne mrazi me“, oni pa: „ne osiraj me.“ Ti delajo razloček med „hiteti“ festinare, in „hitati“ spešno delati; oni pa zadnjega ne razumejo; „pašbiti se.“ Njih sostavljeni glagol „natolcvati“ bi se južnemu „súsati“ slobodno umaknil, na pr. „na-ni vsi súsajo.“ Severni Kekavci ne razumejo južnega, če pravi: „rana mi se je ozlela“, „ozlevati se začela.“ Kako natančno izrazuje južni na pr. stopnje svojega truda; „se žurim“, „tersim“, „trudim“, „kinim“ in „mucim“; severni pa vedno žene svoj „prizadevam“, sostavljen iz „pri-zadenem.“ Za ta glagol menda vendar ne bo slovník slovenski imel prostora!

V Dalmaciji posuhem se ne nahaja dandanašnji nobeno selo ne občina ljudi več, ki bi to narečje govorili, pa tudi težko v Bosni; al nahaja se jih še v horvaski vojniški kranji kakor se Velebit prestopi, in na zapadnem Madžarskem in v Avstrii gotovo tje do Beča (Dunaja)! Kako so zginile iz Dalmacije? Jaz mislim, da so pobegnili pred Serbi in Turki, ondi ostavši so pa se poserbili. Oni pa, ki zdaj živijo na zapadnem Madžarskem in po sosedni Avstrii, ki jih Nemci imenujejo „Baser-Kroboten“, so verjetno odvetki panonskih Horvatov. Ali od kod tako daleč k severu? ali jim ni Porfirogenet dobro zaznamoval mesta vlade, ali so pa tudi oni v noveji dóbi pobegnili pred Turki.

Iz vsega tu povedanega se vidi, da se južni Slovani vsi zunej Bulgarov po jeziku delijo na troje: prvi so Serbi, ki govorijo što ali šta (in počem se ozir Čakavcov in Kekavcov nazvati morejo Štokavci) in na koncu sloga izgovarjajo o namesto l; — drugi so Horvati, ki namesto što ali šta govore ča (po čem se zovejo tudi Čakavci) in na koncu slogov izgovarjajo l, v ostalem se pa ne razlikujejo od Serbov; — tretji so Slovenci, ali kakor jih mi zovemo, Kranjci, ki namesto sto govorijo kaj (po čim jih tudi naši imenujejo Kekavce), kteri se od Serbov in Horvatov po jezikih veliko več ločijo, kakor Serbi in Horvati med sabo, pa so njim sopet bližji, kakor kteremu koli drugemu slovanskemu narodu. Med Slovence spadajo tudi današnji Horvatje v Varožlinski, Križevski in Zagrebški okolici (varmeziji), kterih jezik je prelaz iz Kranjskega v serbski. Al čudovito: od kod so oni ondi, kjer so zdaj? Ako je istina, kar Porfirogenet pravi, da so panonski Horvatje bivali med Dravo in Savo, in da njih stolica je bila v Sisku, onda bi trebalo, da so ondi Čakavci ne pa Kekavci!

Gledé na te južne Slované med sabo bi jez rekel, da je Štokavcov najmanj trikrat toliko, kolikor je Kekavcov in Čakavcov skupej, Kekavcov pa sopet veliko več kakor Čakavcov.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Marburga 22. listopada. †. Zadnji četrtek so nas obiskali svetli knezoškof labodski gg. Anton Martin. Prišli so iz Dunaja, kjer so vizitirali samostan Benedik-

Černe mravlje, ki so zjutraj hitro šle od doma, so prišle zdaj blizo omenjenega mravljišča. Ene gredó bližej in bližej, pridejo na mravljišče, ogledajo vse in potem se hitro vernejo k svoji armadi. Precej potem se zakadí vsa armada na mravljišče, obležejo vse vrata, pokoljejo vratarje in z združeno močjo planejo v stan. Rujave mravlje se precej ne zavedó in ne razumejo, kaj to pomeni; osupnjene gledajo, kaj se bo z njimi zgodilo. Roparji pa, ker tako smemo černe mravlje imenovati, padejo na bube, vsak zgrabi eno in z njo pobegne. Ko domače mravlje vidijo, kaj se godí, da jim roparji njih mladino vzeti hočejo, se veržejo serdito nad sovražnike, al — sili se ustavljati ne morejo. Med tem, ko se z enim rujejo, so že drugi bube odnesli in akoravno je skor več černih kot rujavih trupel pokrivalo podzemeljsko bojišče — kaj pomaga to maščevanje oropanim? — svojih mladičev vendar le nimajo.

Černi roparji pa hité s svojim plenom domú, kjer jih tovarši že željno pričakujejo. Ko pridejo premagovavci, jih obsujejo straže in domá ostali delavci jim uzamejo bube in jih spravijo v varen kraj. Kot da bi bila to domača zaloga, jo gleštajo černe mravlje, in ko drugi dan začnejo iz bub lesti, jim pomagajo tudi belo srajčico sleči, ravno tako, kot bi bile njih rodú. Rujave mravlje dobivajo precej jesti in se kmalo s črnimi sprijaznijo. Reve ne vedó, da so sužnje. Roparjem v čast pa moramo reči, da s svojimi sužnjimi usmiljeno ravnajo in da si prizadevajo, njih osodo jim kolikor moč zlajšati. Delati morajo, kot druge, pa tudi pri jedi niso ločene, le ko gredó ven, kako delo opravljat, gré ena černih kot brič z njimi in če se obotavljajo, jih k delu priganja, česar pa večidel ni treba.

Dan preide za dnevom, sužnji so zadovoljni, ker boljšega prostega življenja ne poznajo in pridno opravljajo dela svoji gospodi.

Enkrat prinese černa mravlja novico, da v gojzdu ne daleč od hiše ranjen keber pojema. En oddelek rujavih mravelj pod vodstvom treh černih bričev se napravi mastnega kebra v hišo pritirat. Ko pridejo na mesto, se briči prestrašijo, ker kerdelo rujavih mravelj je že kebra obleglo, hitro se mislijo umakniti — pa je že prepozno, že so jih rujave obsule. Strastno objemajo svoje rejence, ki so jim bili vzeti, ko še luči belega dneva zagledali niso. Sužnji tudi kmalo spoznajo svoje rojake in združeni se veržejo zdaj na černe trinoge; eden jim komaj uide, ostala dva pa na drobne kosce raztergajo, ker tudi mirna mravlja divjá, kadar brani svoj rod ptujih napadov.

V stanišču rujavih mravelj je vse židane volje. Naglo napravijo veliko gostovanje, pri mestnih kebrovih kračah obhajajo rešitev svojih ljubih iz sužnosti. Veselje se bere na vsakem obrazu; zdaj jim ničesar ne manjka, le spomin na nesrečne sestrice, ki še pod ptujim jarmom stokajo, jim serce teži in jim greni slehern grizlej. Enoglasno sklenejo drugi dan še druge sužnje rešiti, naj veljá kar hoče.

Pri černih mravljah je pa vse drugače. Neka pobitost in klavernost se je vsih polastila, na sužnje še bolj pazijo in jih ne pustijo iz mravljišča. Med sabo se vedno posvečujejo, kaj bi bilo početi.

To je gotovo, da oba roda zdaj ne moreta več sosedno skupaj živeti, preveč sta se že spoznala; eden je drugemu na poti, sovražtva in bojov bi nikoli konec ne bilo. Juterni dan bo razsodil, kateri rod bo obveljal. V obeh taboriščih se pripravljajo na boj. Černi so tirali svoje rujave sužnje v nar globočejši stan in postavili straže, da jim nihče ne uide. Potem se vzdignejo vsi delavci; vse kar se le gibati more, gré v vojsko, strahopezljivca med njimi ni.

Na majhni trati v gojzdu se srečate kerdeli. Ko bi trenil se zakadite eno proti drugemu in boj se prične. Navadno se jih sprime več od obeh strank; grizejo in koljejo se nekoliko časa in ko se potem klobčič zmotá, jih leži

nekoliko od obeh strank mrtvih na tléh. Tudi po dve se sprijemate in se skušate, ktera bo zmagala. S čeljustnicami skuša vsaka svojega sovražnika raniti in potem ko mu je rano usekala, spusti va-njo kapljico neke skeleče kisline, ktera ranjenega sovražnika umori. Ono kislino si napravlja mravlja v posebni žlezi, imenujemo jo mravljiño kislino. Ko je enega sovražnika zmagala, se verže nad družega in tako naprej, toliko časa, da je ona zmagana ali pa da je sovražnik popolnoma vničen.

Čeravno je že sama ranjena, vendar ne odjenja, dokler je moč popolnoma ne zapusti in še potem, ko že predertih pers na tléh leží in se že več gibati ne more, zgrabi še sovražnika, ktereга doseči more; celó, ko je že mrtva, se ne odprejo čeljustnice, ktere je v smertnem borenji v sovražnika zasadila. V svoji gorečnosti napade celó kacega prijatelja, pa kmalo spozná svojo zmoto, ga poboža s tipavnicami, kot da bi ga hotla za odpuščanje prositi, in potem se toliko bolj serdito verže nad dušmane svoje.

Tako so se borile naše mravlje. Kolikor bojevavcov, toliko junakov. Bojišče se je kadilo od strupene kisline. Tù neseta dva vojaka ranjenega pajdaša v varen kraj, da si opočije; tù hitijo drugi še neutrudeni na bojišče — novi boj, nove junaštva, pa zmagata se ni še na nobeno stran nagnila, akoravno je bojišče že pokrito padlih junakov. Le majhna tropa se še borí, pa utrudena po dolgem boji omaguje — kar priverši iz zatišja četa čverstih spočitih rujavih vojakov in spet se uname

„strašni boj, ne boj, mesarsko klanje.“

Kar jih je bilo črnega rodú, vsi so padli pod čeljustmi neusmiljenih zmagovavcov. Vés junaški rod je poginil borivši se za domovje svoje.

Ošabni in veselja pijani zmagovavci deró zdaj na dom zmaganih sovražnikov, kjer so bili še zaperti rujavi sužnji. Ko bi trenil, leže černe straže na tleh, oprosteni sužnji se zedinijo s svojim oprostiteljem, razderó poslopje in potem se vernejo v prosti dom.

Vecerna zarja orumení gojzdu drevésa in obsiva razvaline mravljišča, v katerem je prebival hrabri rod v sreči in blagostanji. Pa kdo se bliža mravljišču? Čeravno mravlja, s kervavimi ranami pokrita, se plazi po stertih nogah do razdjanega doma. Rujavi razujzdani sovražniki so jo zgrešili, in akoravno že na pol mrtva, se vendar še plazi do kraja, kjer je gospodoval njeni rod. Zadnja njenega rodú premišlja pretekle čase, solza se ji utrine in moči domače tla, ktere so oskrunili ptujci. Ko bi znala peti, bi glasno zakročila Jeremijado, tako si pa le misli: síc transit gloria mundi, ali po domače: „tudi nas je minulo!“

Fr. Erjavec.

Ali tudi Slovenci imajo obhajati tisučletni spomin apostolske delavnosti sv. Kyrila in Metoda?

Spisal Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Zgodovina nam imenuje sledeče germanske narode, kateri so svoje prvotne sedeže zapustili in si šli novih iskat:

1. Markomane, 2. Kvade, 3. Herule, 4. Ruge, 5. Gepide, 6. Vandale, 7. Gote.

Poglejmo na kratkem zgodovino teh nemških plemen. Markomani so iz pervega imeli svoje sedeže na srednjem in gornjem Majnu¹⁾, potem so obsedli zemljo Bojev v Bojehemu.²⁾ V tretjem stoletji jih nahajamo na severnem bregu Dunaja³⁾, na koncu tretjega stoletja v službi Rimljanov, in za Jornanda so Markomani na zapadni strani Vandalov, ko so ti v Sedmograškem sta-

¹⁾ Caesar, bell. gall. I, 51. ²⁾ Tacit. Germ. 42. ³⁾ Itiner, Rom.

novali, svoje sedeže imeli.¹⁾ Slednjokrat se imenujejo v službi Atilovi. Utegnili so tedaj po Štirskem, Kranjskem in Koroškem z Atilovimi četami pleniti, ali v stanoviten narod, kateri zemljo obdeluje in rokodelstvo, obertnost in umetnost pestuje, niso bili v Noriku.

Ravno tako tudi ne Kvadi, kateri so za Ptolomaja stanovali v okrožji Morave in Dije, pozneje pa se ločivši od Markomanov se podajo v Panonijo, iz ktere v družbi Sarmatov so večkrat plenili rimsko provincijo Valerijo in Moesijo. Slednjič so se bojevali v družbi Atilovi.²⁾

Morebiti so Heruli kadaj stanovali v prvotni domovini Slovincov? Tudi ne. Njihovi prvotni sedeži so bili kraj baltskega morja. Leta 480 po Krist. so napadli Juvav, in ker so kraj Dunaja Rugi stanovali, so tedaj Heruli si kraj Tise sedeže prisvojili, in tukaj ko zavezniki Rimljanov živeli.³⁾ Za Narsesa zginejo popolnoma iz zgodovine.

Nekteri so mislili, da so štirski Nemci potomki Rugov. Vendar tudi to ni res. Rugov prvotna domovina bila je severna Germanija. Po padu Hunov se prikažejo kraj bregov Dunaja od bohejskega loga do Morave, tam, kjer so nekaj Kvadi stanovali. Za sv. Severina, kateri je bil njihov apostelj, je njihovo kraljestvo narbolj cvelo, katero so prek Dunaja do planin, s katerih Kremlisa teče, razširili bili. Potem so prišli pod oblast iztočnih Gotov, in v njihovi družbi so se proti Odoakru bojevali. V šestem stoletju zginejo popolnoma iz zgodovine.⁴⁾ Gotov sedeži so bili v Panoniji in Moesiji, od kodar so šli večkrat Norenskega pleniti; enkrat so celo prišli do Teverne. Zapadni Goti pa niso nikdar v Noriku bili, ampak v Panoniji so čez Dunaj šli in Tracijo in Dacijo posedli.⁵⁾

Ravno tako niso Vandali in Gepidi imeli stanovitnih sedežev v Noriku. Leta 166—181 po Krist. jih nahajamo na Dunaji, potem so se obrnili v Rhaetio in na mejo Gallie. Druga stran pa se je nastavila med Tiso in Dacijo, kjer so tudi Gepidi stanovali (glej Safarik „Slaw. Alterth.“ I. 414, 415 itd.)

Iz teh zgodovinskih čertic vidimo, da pred 8. stoletjem, v katerem so Bavari in Franki v prvotno domovino Slovincov privihrali, in lepo stran obsedli, noben drug narod ni imel stanovitnih sedežev v Noriku.

Bojne čete so se tamarale po velikih cestah, tudi se utaborile po mestih in tergoviščih, — al norenske in karnske planine so ohranile prvotne svoje slovenske prebivavce do prihoda Frankov in Bavarov.

Da je vès čas preseljavanja narodov seme sv. kersanske vére med norenskimi Slovinci le slabo cimilo, se lahko razumi; bolje še je oslabelo, ko so po odhodu germanskih narodov sorodni slovanski prišli do mej norenskih Slovincov, in se kraj Dunaja gor do solnograških planin naselili, opustošeno Panonijo obsedli, in iz novega obdelovati začeli. Prvotnih Slovincov, kateri so v zapadni strani Panonije že od nekaj stanovali in do Avgusta svojo samostalnost uživali, so gotovo novi slovanski priselci malo našli, ker pokončal jih je na velikih ravninah živeče meč Germana, Huna in Avara.

Srečniši so bili njihovi bratje v norenskih in karnskih planinah, katerih bivanje še Prokop leta 562 omenuje, imenovavši prebivavce teh planin „*Καρνιοι* (Karnci—Kranzi) *Ἔς καὶ Νογριοι*.“ (Dal. sl.)

Zgodovinske drobtinice.

Veneta, severna Venecija.

Ozrimo se nekoliko na zemljevid današnje dežele nemške, in pogledjmo natanjčnije njeno severno stran, to je, današnje Prusko, Meklenburg, Oldenburg in deloma

tudi dežele med rekoma Odro in Labo in unkraj teh, kjer zdaj Nemci bivajo. One so za povestnico našo znamenite. Tù namreč bivali so v 5. stoletju po rojstvu Kristusovem zavoljo silnega bogastva in velike izobraženosti daleč okoli sloveči Slovani; oni so še pred Nemci tù zemljo obdelovali, rudo kopali, platno tkali, v slikarstvu in kipotvorstvu napredovali, zraven pa še z vsemi izobraženimi narodi tergovino terali.

V tem stoletju dosegli so z neizrečeno svojo marljivostjo tako stopnjo premožnosti, da je marsikter ptujec, povrativši se v svojo domovino, primeril njihovo zemljo s Palestino, to je, z zemljo, kjer mleko teče in med.

Bili so pa razni naravni osnovi in umetni izdelki vzrok, da so oni že tako zgodaj jeli misliti na tergovino, ki bi jih utegnila podperati; toraj so sozidali pri morji terdnjave, naredili morske pristanišča (luke), ter se soznanili z drugimi narodi.

Po preiskovanju Šafařikovem je gotovo, da so o času Aeschyla, Sophokla in Herodota 400—449 jantar (Bernstein) iz današnjega pruskega primorja v daljne dežele, sosebnost v Fenicijo in na Gerško vozili. Hodili so na tri razne strani. Perva, po občnem mnenju najstarejša deržala je od baltiškega morja skozi neznane tatranske kraje, pa po zapadni Dvini do reke Dneper, od ondod v gerške naselbine na bregu črnega morja. Po tej poti dobili so jantar, kožuhovino in žito Greki, Skiti in drugi iztočni narodi. — Druga pot deržala je kraj Považje (Waggebiet) v Panonijo do jadranskega morja k južnim Venetom. Gotovo je, da so po ti poti več jantara ob času Herodotovem, kot pozneje, izvozili. — Tretja zapadna pot bila je skozi Nemško v Galijo, sosebnost v Masilijo; ondí so kupovali Feničani burčen, in ga v daljne dežele prodajali. Tako pišejo o tem Herodot, Plini, Strabo in drugi stari gerški in rimski zgodopisci.

Vse terdnjave, ktere so Slovani na bregu baltiškega morja sozidali, je pa prekosil s svojo lepoto glasoviti Volin ali Veneta.

Reka Odra ondí, kjer se v baltiško morje razliva, naredí velik zatok, v katerem se nahaja otok Volin ali Velin, kamor so se bili v 5. stoletju po Kr. Veleti naselili. Otok ta bil je najglasovitniši v povestnici Slovanov srednjega časa, in slava njegova širila se je po vsih mestih, ki so se na iztočni strani nahajale.

Iz stare povestnice te terdnjave se le malo vé. Toliko je gotovo, da Volin je bil v 9. stoletju najmogočnejše in najbogatejše mesto cele severne Evrope. Tergovina je privabila tje narode iz raznih krajev in dežel. Tje vozili so Greki in drugi narodi svojo robo; Volinčani pa terali so svoje blago ne le samo na Angležko in Francozko, marveč tudi v Carigrad, kjer so toliko blaga skupili in sčasoma tako obogateli, da so v obče hišno orodje iz zlata in srebra napravljali. Pristanišče v sredi mesta bilo je tako prostorno, da je v njem 300 ladij poredoma stati moglo.

To zvezovala sta dva terdna zida z morjem; poverh teh dvigal se je visok most z visokimi vratmi in železnim omrežjem od morske strani, v brambo luke proti Huzari. — Vrata bile so z zlatom okovane, toraj je mesto obsijano od solnčnih žarkov se silno svetilo. Na južnih vratih počival je lev iz medenine (bronca), nenavadne velikosti, kot stražnik terdnjave. V sredi mesta je bil grad, in okoli njega dvigale so se veličastne ozidja ponosno proti nebu, med kterimi so se hramovi bogov, okinčani z vkusnimi slikami in zlatimi in srebrenimi kipi posebno odlikovali.

Tako bogastvo in sreča naredila je pri sosednih narodih nevošljivost in lakomnost. Bili so Normani, ljudstvo severno, med ktere spadajo Danezi, Švedi in Norveži, od kterih so mnogo težav preterpeti mogli, in kterih prvi so slednjič po mnogih ljutih bojih leta 1177 pod kraljem Valdemarom to mesto upepélili, in ga iz temelja uničili.

¹⁾ Jornand, c. 22. ²⁾ Eutrop. 9, 6. Ammian Marc. 16. 10. 17, 2. ³⁾ Vita S. Sever. cap. 24. Prokop Bell. gota. 2, 14. ⁴⁾ Glej Zeus, „die Deutschen u. ihre Nachb.“ p. 484. Eugip. c. 31. ⁵⁾ Jornand. cap. 26, 48.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 5. decembra 1857.

Pogojzdenje Krasa.

(Dalje.)

Perva stopnja, Kras z večjim dobičkom obdelati, je kmetovavca prva naloga, da pobere kamnje, kar ga je po verhu zemlje; pri tem delu se morajo pa hrasti, jese-novi in bukovi koreninini odrastki varovati, da se ne po-škodovajo.

Na to vižo se je lepo hrastje na cesarskem kobilstvu v Lipici in Prestranku sčasoma zarastlo in krasni travniki začeli; ravno tako so se pričeli gojzde v Povirji, Sežani in Tomaji. Enakega dela so se, kakor smo se sami prepričali, ko smo po Krasu popotvali, tudi prebivavci v Salezi, Zgoniku itd. z vso močjo poprijeli.

Druga stopnja kraški svet na višjo stopnjo povzdig-niti, obstoji v tem, da se koreninini odrastkom drevés naj menj ena mladika obvaruje, iz ktere bo počasi drevó izrastlo.

To delo menda ne bo sedajnim Krašovcom, če se ga le resnobno poprimejo, veliko težav in stroškov prizadalo. Razprostiranih pašnikov je na Krasu toliko, da ima na njih celo poletje mnogoverstna živina paše dovelj; da se pa ravno ta živina tudi čez zimo prerediti, klestijo Krašovci zelene koreninine odrastke in hrastove, jesenove, bukove, češnjeve itd. veje, in jih svoji živinici pokladajo. Če bi se pri tem klestenji saj en odrastek kviško rasti pustil, bi v nekoliko letih iz njega lepe drevésca izrastle, zemlji senco delale, da bi jo poleti sonce tako močno ne prepekalo in travo v rasti pospeševale.

Največja težava pri lesoreji pa je tiste kose zemlje, ki so z mnogoverstnim drevjem zasejani ali zasajeni, pred živino toliko časa zavarovati, dokler tako visoke odrastejo, da jim živina z gobcom veršičev postriči nemore, ker do sedaj Krašovci niso na to porajtali, da bi se les bolj po-gostoma zarašal, in so pasli in gonili svojo živino vse križem, naj bo dopušeno ali ne, kjer so le kaj paše čutili.

Če se hoče, da bi se Krašovci in Pivčanje pogojzdenja bolj naglo in z večjo spešnostjo poprijeli, bi se mogli s silo k temu delu morati. To prisiljeno delo bi se moglo pa le tako osnovati, da bi se prvič Krašovcom navadni paš-niki preveč ne zmanjšali, sicer bi ne mogli živeti in davkov odrajtovati; drugič pa bi se tudi prepoved ne smela čez dvajseti del kmetijskega posestva razširiti; razun tega bi se moglo deležnikom prepovedati, ne na tiste kraje, kjer je drevje zasajeno, toliko časa svoje živine na pašo go-niti, dokler drevje tako visoko ne doraste, da bi mu živina verhov omuliti ne mogla, ampak da med tem časom ondi travo kosijo.

Ko se je to zgodilo, naj se drugi kos zemlje v zava-rovanje vzame, in ž njim ravno tako ravná, kakor smo lih kar omenili. To zavarovanje terpi kakih 10 let, to je, dvaj-seti del zemlje bo v 10 letih obdelan, in po tem bo ger-movje s hrastovino, jesenovino, bukevjem, hojevjem i. t. d. na Krasu v 200 letih v živi gojzd spreobrnjeno, v gojzd, kakoršnega si dandanašnji Krašovci se sanjati ne morejo. Če pa dopustijo okoljšine tu in tam deset del zemlje za-varovati, se bo gojzd zarastel že v 100 letih. (Dl. sl.)

Zoper ozeblina.

Pozimi so ozeblina velika nadloga ljudem, in vendar imamo prav lahko in gotovo pomoč zoper njo.

Natora je v vseh stvareh pravična; če nas nadležuje od ene strani, nam ponuja pomočke od druge. Merzli vlažni zrak, kateri noge in roke najhuje zadeva pozimi, draži kožo tako, da zmoti kervotok kožni, iz ktere zmote se napravi vnetje, zlasti ker v obilniši meri k zdraženim delom pripeljana kri ne odteka tako kakor bi mogla. Mokra toplota pa odpre navaleni kervi spet pot, zato je voda poglaviten in gotov pomoček zoper ozeblina.

Naredi se pa to takole: Zvečer, preden greš v po-steljo, vzemi tanko platneno ruto ali kos tankega platna, pomoči jo v ne premerzlo vodo, potem pa močno izžmij in jo 4krat vkup zloži in ozebljeno roko ali nogo ž njo krog in krog ovij. Čez to pa obleci gorke (kosmate) rokavice ali pa obuj volnate nogovice, ali pa roko ali nogo zavij v flanelo; v postelji se morajo roke in noge pod odejo imeti celo noč.

Na to vižo se napravi dobrotljiva soparica med kožo in ovitkom, ktera tolaži bolečine in odpre zastani kervi pot po žilah.

V 3 ali 4 nočeh se ozdravi najhuja prisadna ozeblina po ti poti.

Ako se ozeblina gnoji, se ravno tako ravná vsako noč, dokler ni roka ali noga zdrava; zraven je pa še dobro, tako gnojno ozeblino v mlačni vodi enkrat ali dva-krat na dan skozi pol ure kopati.

Ravno tako naj se ravná, če ima kdo po rokah spo-kanó kožo in ga to boli; vzrok teh razpok je enak unemu ozeblin, le nasledki so drugačni; tolaživna vodena soparica, v kateri se roka pari, pomaga tudi tukaj.

Pri ovitkih čez roko ali nogo pa je vselej na to pa-ziti, da ostanejo mokri celo noč, zato naj se naredé debeli, to je, ruta ali platno naj se večkrat okoli roke ali noge ovije, ali pa naj se ovitki bolj mokri napravijo.

Ozeblino v sneg vtakniti ali jo s snegom dergniti, ni dobro, čeravno je to ravnáje zló navadno. Izperva se sicer ozebljenim to res dobro zdí, ker sneg hladi in bole-čine potem odjenjajo, — al potem je pa še huje, ker se še več kervi navalí k ozeblini, in potem je vnetje še huje.

A. Rikli.

Ali tudi Slovenci imajo obhajati tisučletni spomin apostolske delavnosti sv. Kyrila in Metoda?

Spisal Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Rimsko cesarstvo bilo je padlo, huno-avarsko so zeló oslabili Horvati in Serbi; norenski Slovenci so toraj — pervokrat od Tiberia sém — pa prišli k politiški samo-stalnosti. Blizo 600 let jih je tlačil ptuji jarem Rimljanov, Hunov in Avarov. Vendar ni jih izkoreninil. Terdne njih gore in miroljubivost njihova so jih obvarovale pogina.

Ako po vseh dokazih, ktere sem v raznih svojih spisih za slovenskost Norencov na svetlo spravil, še kdo dvoji,

da Norenci niso bili Slovenci, ampak Kelti, mi naj pové, kam so Norenci v dôbi 33 let zginili? Gori smo čuli, da še Prokop leta 652 prebivavce karnskih in norenskkih planin imenuje Karne in Nurike. Tri in trideset let pozneje — leta 595 pa je že, kakor Pavl Diakon piše, bavarski knez Tasilo Slovence pobojeval, in leta 610 je njegov sin Garibold pri Aguntu od Slovencev preganjan bil.¹⁾

V kratkem času 33 let bi bili toraj prvotni prebivavci Norenskega popolnoma zginiti mogli. Ali kamo bi bili zginili? Noben tadanji zgodovinar nič ne omenja vojsk, ktere bi prišedši Slovenci imeli biti z prvotnimi stanovniki. Tudi nikjer ni pisano, da bi se bili prvotni stanovniki Norenskega dobrovoljno izselili. Še manje je dokazati, da so se poslovenili. Ravno tako noben spisatelj ne omenja, kadaj bi bili tje prišli Slovenci, ktere na koncu 6. stoletja nahajamo že na friulski in tiroljski meji.

Najnovejši zgodovinoslovci tožijo, da nimamo nikakoršne gotove vesti od naseljevanja Slovencev po Štírskem, Kranjskem in Koroškem.

Samostalnost norenskkih, ali, kakor se v tej dôbi velijo, korotanskih Slovencev pa je komaj dvesto let terpela. Že leta 788 so Franki jih podjarmili, in s podjarmljenjem tudi pokerševanje začeli.

Korotansko je sedaj dobilo novo politiško uredenje. Vse dežele, ktere so na iztoku od bavarskega kraljestva Karola Vélikega bile podveržene, so stale leta 796—799 pod gospodstvom vojvoda friulskega. Pozneje je friulski grof gospodoval Korotansko, Istrijo in Liburnijo, Dalmacijo in zemljo med Savo in Dravo; mejni grof na iztočni strani pa Trangov, gornjo in dolnjo stran stare Panonije do Drave.²⁾

Kakor je Karol Véliki za politiško uredenje skerbel, tako tudi za cerkveno. Ker je patriarh akvilejski hotel južno Korotansko imeti pod svojo oblastjo, je tedaj Karol 14. junija 810 odločil, da v prihodnje Drava ostane za mejo med akvilejskim patriarhatom in nadškofijstvom sologradskim, ktero odločbo je Ludevik Pobožni leta 819 poterdil.³⁾

Slovenska zemlja je po tem takem v cerkvenih zadevah prišla pod oblast akvilejskega patriarha in solnogradskega nadškofa, — Slovenci bi toraj nikakošne zgodovinske pravice ne imeli, svečano tisučletni spomin apostolske delavnosti sv. Kyrila in Metoda obhajati? Razberimo malo zgodovino slavnih teh mož.

(Dalje sledí.)

Pisma o Slovencih in Slovenkah.

I.

Preljubi moj!

Ti, dragi prijatelj, želiš, naj bi ti, kadar je lepo vreme, pisal kaj iz življenja slovenskega ljudstva. Misliš, da ga dobro poznam, ker sem pregazil slovenski svet od Adrie do Mure, od Zile do panonskih dobrav. Izidi se volja Tvoja! Vendar ne pričakuj od mene sostavnih pisem. Česar se moj pomnež dobro spominja, to bodem Ti povedal prav debelo, da bodeš lahko čul in si zapomnil. Danes nekaj od slovenskih tergov.

Kakošni so slovenski tergi in kaj so?

Slovenski tergi so povlastjene občine, v kterih prebivavci govorijo slovensko-nemško zmes, v kterih slovenske otrobe vežejo z nemškim povreslom. Imajo svojega „purgermajstra“, večidel najmodrejšega človeka v celem tergu, včasih kakošnega kožarja, včasih kerznarja, kakor mu je ravno v mladosti odločen bil prihodnji stan. Ta človek nosi večidel velik zvonec, in zlahta njegova in botri so

vsegamogočni v svitu za obče blago. S svojimi sini in hčerami govori večidel nemški, s hlapci in deklami pa slovenski. Ali ima terg kavarnico ali „kafegaus“, se on tam vsak večer dobro „unterholta.“

Včasih teržanom napravi veselje in jim preskerbi teatar. Kakošna večja hiša v tergu, včasih tudi gumno, služi za igrališče, in na deskah „auf den Brettern, die die Welt bedeuten“ „Jaromir“ in „Hinko der Freiknecht“ donujeta svoj gorje! Mesarjeva žena je posodila za pregrinjalo (Vorhang) veliko plahto, na kateri še se večkrat vidijo kervave kapljice nedolžnega teleta. Drugi dan psuje po vsih kotih, da se ji še niso nazaj spravile njene drage plahte. Teatar se igra po nemški. Malo in veliko se v njem snide, ker ta dan razumeta tudi lončar in lončarica nemški, akoravno se je ona rodila na Brezovnjaku, kjer se nemški le tadaj čuje, kadar nemški vojšak pride na „sekucijo“ (execution). Vendar, ker se tudi šteje ta med „purgarje“, tedaj nečeta doma ostati, in zato sta tisti dan terjala za prodano posodo gotov denar, da ložej vstopnino v teatar plačata, akoravno drugekrat za maslo, zabel in grah prodajata posodo. Na prvi klopi, ktera je z zelenim suknom pregernjena sedi „purgermajster“ in njegova „ljuba moja.“ Sukno so vzeli z roteža, ktero inda služi za pokrivalo na dolgi mizi, okoli ktere modri svetovavci sedijo in srečo in nesrečo občine prevdarjajo. Tla, kjer igravci igrajo, so pokrite z rudečim suknom, ktero je mežnar skrivši iz „žagrada“ odnesel, da je smel za to milošino zastoj v teatar.

Trije „igerci“ razveseljujejo slavne poslušavce: eden basico sterže, drugi na klarinet piska, in tretji v trompeto piba.

Kantnar (podučitelj) je zešil nemšk prolog, ktereга klobučar deklamira, ali če bi on kurajže ne imel, pa sedlarjeva hči, kateri hlapci in dekle ne smejo reči „jungfrava“ ampak „frajlica.“ Ker ravno nima belih „glazehandšuhov“, si stare zamazane pošupa z moko, in tako vredna učenka umetnosti opravlja službo slovenske Rettihouke. Mati se veselja jočejo na lesenem stolcu; hočejo vstati, da bi jo bolje vidili, — al joj! stol so od „šoštarija“ na posodo vzeli, in tofantni „klad“ ljube gospé sedlarice se je terdno prilepil, da glasen uzdih prestraši pazljivo občinstvo, ali kakor purgermajster pravi „respectables publikum.“

Teatar je minul. Igravce čaka pri „Oksenbirtu“ mastna večerja. Vsaki je nekaj za umetnike daroval. Kožar, kateri ima najboljše vina, je poslal butele in glasne zdravice se napijavajo slavnim umetnikom. Drugi dan je dosti govora in žubora ne zavoljo igravcov, ampak zavoljo „toalet.“ Gospá lončarica pripoveduje svoji dekli, „kako se je purgermajsterca bila namaškarila“, — samo to ji je še „falilo“, da ni imela „šlara“, še gospá „verbolterca“ ni imela takega dragega „tihelna“ na nadrah, — kaj si vendar misli! pa lahko, ker so lani iz težkih njiv vso laško repo purgermajstrovi hlapci ponoči domú zvozili, potem pa razglasili, da so jo izkopali soldati, kateri so skoz terg „marširali.“ Po takošnih opazkah se vname velik hrup, in gospod purgermajster za terdno sklene, nikdar več teatra ne privoliti.

Glej, bratec dragi, Nr. 1 iz slovenskega národnega življenja. Prevdarjaj in premišljaj o nevolji sveta, kakor hočeš, težko bodeš jo poboljšal.

Da si mi zdrav! Vreme se je obernilo; kadar se sopet razjasni, kaj drugega. Vés tvoj Vitomar.

Poglavitni spominek Vodnikove stoletnice.

Ta bi utegnila biti: Nova, zlepšana, popravljena in pomnožena izdaja Vodnikovih pesem.

Vodnik se šteje za očeta novejšega slovenskega pesništva; vendar njegove pesmi doslej niso ne v popolnem obsežku ne v primerni podobi na svetlem. Kar je Vodnik sam dal v natis, je ali le „za pokušnjo“, kakor je

¹⁾ Paul. Diac. 4, 7. ²⁾ Einhard ad ann. 819. ³⁾ Glej Kleinmayer „diplom. Anh.“ str. 61, 67.

po redu ne naučili; koliko več je potrebno, da se kmet pravega kmetovanja uči, ker od kmetijskega pridelovanja pride živež za vse ljudi!

L — c.

Kmetijska novica.

(Nobeden je ni zadel). Znano je našim bravcom, da dunajska kmetijska družba je letos mesca aprila razglasila vprašanje: „kako naj bi kmetovavci našega cesarstva izrejevali govejo živino, da bi treba ne bilo, ptuje v cesarstvo voziti“ (in tako ne pošiljati domačega dnarja v ptuje dežele)? Obljubila je slavna družba veliko zlato medaljo tistemu, kdor na to vprašanje dobro odgovori.

Odbor omenjene družbe je sedaj naznanil, da 47 odgovorov je prejela družba, — da pa izvoljeni trije sodniki nobenega odgovora niso tako poterdili, da bi se mu mogla zlata svetinja podeliti; zraven pa so rekli, da skor ni mogoče na to vprašanje dostojno odgovoriti, ker tiste ptuje dežele, iz katerih se v naše cesarstvo vozi živina, si jo izrejajo veliko cenejše, kakor se zamore prirediti pri nas doma. Najbolji odgovor na to vprašanje se med 47 pismi nahaja v tistem, ki ima napis: „Le če jih več pomaga, gré dobra reč od rok.“ Odbor vabi gospoda pisatelja, naj pové kdo je, da mu bo družba pohvalno pismo poslala, čeravno ni vse gotovo in resnično kar je pisal.

Že naprej smo vedili, da na tako obširno in težko vprašanje ni mogoče tako odgovoriti, da bi nam ta odgovor odperl pot, po kateri bi se domača živinoreja povzdignila tako, da bi ptuje živine ne potrebovali, in to toliko manj, ker kmetovavci sami nikakor niso v stanu vsega storiti, kar je treba v doségo tega cilja in konca.

Ali tudi Slovenci imajo obhajati tisučletni spomin apostolske delavnosti sv. Kyrila in Metoda?

Spisal Davorin Terstenjak.

(Dalje in konec.)

Kyrila in Metoda je iz Tesalonike poklical Rastislav, knez moravski, in sicer v l. 862. ¹⁾ Cesar Mihael je poslal učena brata 863 moravskemu knezu. Rastislav je bil unuk Mojmara, ktereja je Ludevik s priimkom Nemški, leta 846 ob vladarstvo djal, in njegovega unuka za vladarja postavil mislivši, da on ne bode sovražnik njegovega kraljestva. (Glej Ginzl „Geschichte der Slavenapostel Cyrill und Method“ stran 33.) Al Rastislav si je prizadeval Moravi samostalnost preskerbeti, in da bi ta namen ložej dosegel, stopi z Bolgari in bizantinskim dvorom v zavezo.

Na stran pustivši vse zapletke, v ktere so lovili nemški škofje slavna možá, tukaj na kratko povem, da je papež Hadrijan Moravo in Panonijo pod cerkveno oblast nadškofa Metoda postavil. Moravska država je zapopadala v oni dóbi današnje Moravo in Sleško, zemljo slovaško do Morave, Dunaja in Hrona. Panonija pa je v oni dóbi segala do virov Rabe in Labnice prek čez Muro slovenske gorice do Drave. ²⁾ Kako daleč onkraj Drave, ni mogoče natanko odločiti.

To okrožje je tedaj stalo pod cerkveno oblastjo Metodovo. Al v Panonii je za sv. Metoda cvela še ena samostalna kneževina slovenska, ktero je vladal knez Kocel. Kocel je bil sin Privinov; Privina pa je bil iz pravega glavar v nitranskem okrožji, iz ktereja ga je gori imenovani Mojmar pretiral, zakaj? — ni znano. Privina

je najprej pobegnul k nemškemu mejnemu grofu Ratbodu, kateri ga je kralju Ludeviku priporočil. Leta 836 se je Privina kerstiti dal.

Vendar ni dolgo z Ratbodom v prijaznosti živel, ampak po razperti z nemškim mejnim grofom se je Privina podal s sinom Kocelom vred k Bolgarom, potem k vojvodu Ratimaru, in ko je leta 838 Ratimar bil od Bavarcev pobojevan, je Privina pobegnul k grofu Salachu.

Salacho je bil predstojnik savske strani — „marchiae juxta Souvam“ — in je stanoval kakor listine pričujejo, v „Reichenburgu“ — današnjem Reichenburgu, kraj Save. ¹⁾

Salacho je Privina-ta spet z Ratbodom pomiril, in skoro se je tako prikupil Ludoviku, da mu je kralj stran dolnje Panonije pri rečici Sali v legen dal, kjer je zidati začel mesto Blatensko, po nemški Mosaburch.

Zavoljo svoje udanosti do cerkve je Privina še bolj se prikupil Ludoviku; 12. okt. 849 je to državico nemški kralj Privinu celó v last poklonil, razun nekterih zemljišč, ktere so bile lastnina solnogradskih škofov. ²⁾ Kako daleč se je Privinova kneževina proti zapadu raztegnila, ni mogoče natanko določiti, vendar, ker se še Petov (Ptuj) imenuje last Privinova, tedaj je vsa dolnja Panonija severno od Drave bila pod Privinovim žeslom. ³⁾

Po smrti Privinovi je vladal to kneževino njegov sin Kocel, kateri je sv. Metoda z velikim veseljem in veliko častjo sprejel, in ga proti solnogradskim škofom branil, da je zamogel službo božjo in cerkvene opravila v slovenskem jeziku obhajati.

Slovenci zagrebske in somboteljske škofije, dalje Slovenci sekovske škofije imajo toraj historiško pravico, tisučletni spomin apostolske delavnosti sv. Kyrila in Metoda obhajati.

Vendar tudi po Korotanskem, pod ktero v oni dóbi ni samo večidel Štirskega, temoč tudi severna in zapadna stran Kranjskega spadala, je sv. Metod deloval, kakor se iz pisma „De Convers. Carant.“ str. 15 vidi: „Post hunc (Osaldum) interjecto aliquo tempore supervenit quidam Slavus nomine Methodius, qui adinvenit slavicas litteras et slavice celebravit divinum officium, et vilescere fecit latinum — tandem fugatus a Karantanis partibus intravit Moraviam ibique quiescit.“

Sveta apostelna sta leta 863 prišla na Moravsko. Je še toraj celih pet let do tisučletne svečavnosti. Tam sta učila polčetero leto. Za papeža Hadrijana sta prišla v Rim, da se zavoljo svoje pravovernosti opravičita. Hadrijan ju je za škofa posvetil.

Kyril je ostal v Rimu in je 14. febr. 868 umerl, Metod je toraj sam šel k Slovanom nazaj, in je deloval v svoji nadškofii, ktera se je na jugu do Drave, Save in Dalmacije razprostirala, samo Slovenija, Sremsko in Karniolia so bile izločene, in so spadale pod Akvilejo. V severo-iztoku se je moravsko-panonska cerkvena provinca raztegala čez Rabo in Dunaj do mej moravskega kraljestva, in v zapadu do gori naznamljene meje. (Glej Ginzl „Geschichte der Slavenapostel Cyrill u. Method“ str. 52.)

Od leta 870—877 je sv. Metod posebno deloval v Kocelovi zemlji, in brez dvombe v Blatenskem (Mosaburchu), današnjem Szalaváru stoloval. ^{*}) 6. aprila 885 je véliki mož zaspal v gospodu v Devini — današnjem Velehradu.

¹⁾ Boczek „Codex diplom. Morav.“ I, 53. Hormayer „Archiv für Süddeutschland“ II, 213. ²⁾ Annal. Fuld. 847. Bochmer, Regest. Carol. M. pag. 77. ³⁾ Glej „De convers. Bogarior.“ v Pertz Script. XI. pag. 12. Nota 57.

^{*}) V starih listinah se najdeto dve Mosaburchi. Ena je bila na Korotanskem, ena pa na Panonskem. Privinova Mosaburch je stala kraj rečice Sale in se je po slovenskem velela: Blatno, Blatensko, od mós — mör, blato. Ano-

¹⁾ Glej Gfröner „Geschichte der ost- und westfränk. Karoling.“ I. S. 431. 450. ²⁾ Glej Dümmler „über die östlichen Marken des fränk. Reiches“ v Archiv f. österr. Geschichtsquellen XIII. B. str. 173.

V slovenskih goricah v lepi dolini stoji dekanatska cerkev Divice Marije v Jarenini. Zadi za cerkvo stoji stara kapela iz močnega zidovja. Ljudstvo vé še dandanašnji povedati, da je v ti kapeli sv. Metod sv. mašo bral, ko je v Rim potoval.

Znana nam je gorečnost gospoda kanonika in dekana jarininskega Fr. Čepe-ja za čast božjo in povikšanje svete katoliške cerkve; gotovo ne bodo te slavne zgodbe prezerli, marveč tisučletnico sv. Metoda slavno obhajali. Tudi uzvišeni slovenski in horvatski škofje bodo, kakor upamo, tisučletnico velikih Svetnikov božjih po dostojnosti poslovljali. Ni mi znana na Jugoslovanskem cerkev v čast sv. Kyrilu in Metodu, — kaj da bi se tje postavila? Ako pa to ni mogoče, barem kakošna veličanska štatura. Slavni škof slovenski Anton Martin so bratovšino sv. Kyrila in Metoda v svoji škofii vpeljali, ktera lepo cveté — Bog daj, da bi se povsod vpeljala, in vsaka slovenska cerkva imela svetih mož vredne podobe ali slike.

Ponudim te zgodovinske čertice vérnemu duhu slovenskega národa v prevdar; naj tisti, kateri so zato poklicani, skerbijo za izpeljevanje pobožne ideje.

Ako mi Bog ljubo zdravje dodelí, hočem do one dôbe obsirni životopis svetih slovenskih apostelnov dogotoviti, in v teh bukvah vse politiške in cerkvene razmere one dôbe razjasnovati.

Lepoznansko polje.

Predčutja.

(Poslovenjeno.)

Od nekđaj že so se učeni prepirali o tem, je li predčutjem pripisati kaka véra ali ne. Nekteri stavijo mnogo na nje, nekteri pa celó nič; so jim le v zasmeh. Naj sledi tu pregodbica o tem predmetu. Od čerke do čerke je resnična.

Plemenita in bogata poljska družina L** je bila malo grofinjo Nežiko A*, ktera ji je bila v narbližjem rodu, po smerti njenih staršev k sebi vzela. Bila je punčika lepo dete, kakor se jih malo vidi na svetu. Z domačimi otroci vred je bila Nežika skerbno odgojena. Podučevala je vse skupaj postarana in zlo učena odgojitelica v posebnem in tihem prostoru grajščine. — Na poti od sobe, kjer so otroci navadno prebivali do tje, kjer so se učili, so mogli iti vselej skoz veliko dvorano (Saal), ktere stene so bile okinčane z podobami najslavniših malarjev. — Čudno, da je mala grofinja Nežika, ki je bila zdaj okoli 6 let stara,

vselej, kadar se je vratom dvorane bližala, silno žalosten glas in krič zagnala. Na vprašanje, kaj ji je, ni mogla dolgo časa pravega odgovora dati, dokler ni enkrat pokazala na lepo tablo, ki je ravno nad vratmi v dvorani visela in rekla: „té le se jez strašno bojim.“

Zastonj so se vsi trudili, sprijazniti otroka s tablo; al akoravno nje podobšina ni celó nič strašnega nad saboj imela, je punčiko vendar vselej začelo od straha zvijati, kadar je v dvorano stopila. Ker je bila tabla delo slavnega Tician-a in je stric toraj ni rad iz dvorane dal, teti pa se je mala Nežika smilila, je ta zaukazala, naj jo zanaprej rajši skoz vert v drugo stran gradú k učenju vodijo. Po tem potu je hodila poleti in pozimi k poduku vsaki dan dva- ali trikrat skoz celih dvanajst let.

Nežika je bila zrastla in svetela med tem časom krasna devica. Zaročila se je bila nekemu mlademu, bogatemu in zalemu plemenitniku.

Približali so se bili božični dnevi; na sv. večer snide se v gradu velika družba. Med drugimi je bil tudi Nežikni zaročnik prišel. Nekatere zmed mlajših gospá svetujejo neko družbno igro, ktera naj bi se v veliki dvorani igrala. Per- vikrat v svojem življenju je bilo zdaj, da se Nežika — saj kakor se je vidilo — ni bala, v dvorano iti. Stari stric se natihoma čudi, da je Nežika vendar enkrat tako serčna postala, teta pa je mislila, da se je to zgodilo, ker se je približeval čas Nežkine poroke; zakaj tisti dan je imel biti nji na čast v dvorani veliki ples. — Na tihoma, kakor sem rekel, sta se stric in teta čudila, al Nežkini mir je bil le na videž; bojevala se je sama s saboj terdo, zakaj njeni strah ni bil še minul. Z največim zatajevanjem ga je skušala v sebi zadušiti in premagati. Trepetaje pride na potu k dvorani do vrat, med taiste stopivši pa zgubi serčnost, in ne upa si naprej stopiti. Krog nje stoječi, vidiš da se naprej iti obotavlja, jo siloma med smehom naprej peljejo in da bi nazaj ne mogla, urno vrata za njo zalušijo. Nežiko slabosti nahajajo in milo prosi zaročnika svojega, naj ji zopet vrata odpre, ker ona se znajde v veliki nevarnosti. V tem trenutku zadoni gromu enako bobnenje — potem je vse tiho!!! — kaj je bilo? Nad vratmi obešena tabla se je bila — nar bolj gotovo vsled močnega zaluska — na tla vderla, težki okvir njeni oplazi Nežiko po glavi — mertva se zgrudi v naročje svojega zaročnika!

In tako je odkrito bilo, da se ni zastonj skoz 12 let bala osodapolne table!

J. Levičnik.

Slovanski popotnik.

* Nova slovenska prestava sv. pisma. Mnogo se vprašuje, kako stoji s prestavo sv. pisma v slovensčini, ki se izdeluje v Ljubljani. Nekoliko damo tukaj na znanje, kolikor smo mogli pozvediti. Da je poslednji del sv. pisma, namreč cela nova zaveza, v dvéh zvezkih že natisnjena, in na prodaj postavljena po 3 gold. 3 kr., v škofijski pisarnici v Ljubljani, je bilo že vlni naznanjeno. Stara zaveza pa se dalje pridno izdeluje in tiska; natisnjen je prvi zvezek (razun predgovora), ki obsega petere Mojzesove bukve in Jozuetove; tiska se dalje drugi zvezek, in izdelanih je 13 pol do tretjih bukev Kraljev. Da so med izdelovavci boljši slovenski duhovni pisatelji, na pr. Jabornik, Ravnikar, Pintar, Dr. Čibašek, Hicinger, Lesár, Marn itd. (če ne vémo vsih zdaj imenovati, naj nihče ne zameri, povedal bo vse na tanko obsirni predgovor), da so pregledovavci gospodje Volec, Jeran in Zamejic, da se ravná po latinski Vulgati z ozirom na hebrejski izvir, in na Dr. Alliolijevo, po apostoljskem stolu poterjeno prestavo, v razlagah pa tudi po tej poterjeni izdaji, z ozirom na druge dobre razlagavce, vendar le ob kratkem — vsih teh

nym. Salisburg. piše, kakor najboljši cadices imajo „in nemore et palude Salae fluminis“, Sala pa teče na Panonskem. Deržavica Privinova je bila v Panonii. Vsi letopisci onega časa kakor pisatelj Annal. Fuldens. (849) jo v Panonijo stavijo. Na Korotanskem Privina nikdar ni imel posestev. Za ono dôbo so predstajali Korotanskemu grofje Helmoin, Albgar in Pabo. (Glej „De convers. Bolgarior“ str. 11. Annal. s. Rudberti Salisburgi 861.) Cerkev, ktere se v zemlji Privinovi imenujejo, stojijo v Panonii v okrožji salavanskem, na pr.: Salapingin, Fiskere, Stradahi i. t. d. (Glej „Memorabilia de Abbata s. Adriani M. de Szalavár pri Kollaru Cestopis“ str. 260.) Korotansko Mósaburch je Karlmann postavil. Za Arnulfa se velí „civitas regia Mosapurc“, Regiño (880) korotansko Mosapurck — Blatno — imenuje „castrum munitissimum, quod Mosaburch nuncupatur eo quod palude impetrabili locus vallatus difficillimum adeuntibus prebeat accessum.“ (glej „Monum. Boica“ XXVIII. 1, 84, 85. 100; Kleinmayer. Anhang 106.) Poleg Mosaburcha pa imenuje grad Korotanum današnji Kern, Karnburg blizo Celovca. Kar je Dunder načerkal terdivši, da je Mósapurc današnje Mosirje v savinski dolini, in da je tam bila kneževina Privinova. dalje da grad Sallach (Zalog) opominja na grofa Salaho, h kteremu je Privina pribegnul, je nekritično, in ni vredno, da se mu sopergovori, ker listine dokazujejo černo na belo, kje je Privinova Mosaburch stala, in kje je Salaho svoj sedež imel.